

Pròleg a l'edició catalana del llibre *Catalunya, one nation, two states. Un estudi etnogràfic de la resistència no violenta a l'assimilació*, d'Alexander Alland Jr. i Sonia Alland. Pol·len edicions, 2011.

El llibre que teniu a les mans és un homenatge a l'antropologia clàssica, que cerca en allò local els universals contemporanis, del nostre temps.

Com molt sovint he dit i escrit, Catalunya no sap exactament el què vol: és un país indefinit. Hauríem de tenir una bandereta que posés al peu de la senyera: «Pocs i mal avinguts». És difícil fer coses així. Però també és veritat que això ens ha salvat com a catalans: com que sempre sortia un mosquit contra l'altre, quan han volgut des de fora matar-ne un n'hi ha hagut un altre per substituir-lo ben ràpidament. Aquest és l'esperit del meu catalanisme: fer del nostre país una cèl·lula d'universalitat i d'humanitat.

Sóc optimista. No hi ha res que s'assembla més a un camp erm que un camp sembrat. Sempre es troba la gent necessària. I per això hem tingut moments importants com a comunitat nacional, com a país. Jo en situaria tres: l'entrada de Jaume I a Mallorca (és l'expansió a la Mediterrània, que és la nostra manera de ser); la recuperació de govern per Prat de la Riba (poc, però ell li va saber donar una gran qualitat); i la proclamació de la República Catalana per Macià (signe de recuperació i demostració de que si un poble ho vol, pot tenir-ho).

També n'hem tingut de pitjors. Un d'etern: no hem sabut explicar mai bé el que som i el què volem. I no ho hem fet perquè no sabem ben bé el que volem. Em deien uns nacionalistes escocesos «Segons amb qui parlem volen ser ministres a Madrid i segons amb qui, independents a partir del Països Catalans. Això, allí no passa». Catalunya no sap exactament què vol, de debò. I això ens perjudica. Això i la divisió dels catalans, que en bona part ve d'això. I aquest tema ens porta a una anàlisi molt més profunda: potser Catalunya és un país indefinit.

Per estimar una cosa, primer se l'ha de conèixer. I per estimar Catalunya, en primer lloc cal saber d'on venim, on ens trobem i cap a on anem. Per conèixer un poble, d'antuvi hem de saber on és situat. Nosaltres no estem situats en el món, simplement; estem situats en un lloc del món. Aquest lloc del món, que és on hi ha Catalunya, és un lloc de pas; un lloc de pas entre Europa i Àfrica, entre Àsia i Europa, entre el Nord i el Sud, el Llevant i el Ponent.

Catalunya està situada entre els Pirineus, que són la muntanya que ens vertebrà, i al mateix temps, el litoral, que és el lloc que ens dona la comunicació a través de la Mediterrània. La muntanya (els Pirineus) ens ha donat aquesta forta personalitat que tenim, i el litoral (la costa, el mar) l'obertura.

Si en els Pirineus hi hem trobat la nostra força, per mar ens han arribat totes aquelles coses vingudes de fora: l'alfabet, la moneda, diversitat de conreus... I també per mar va venir-nos el coneixement del missatge de Crist. Naturalment, el mar no separa sinó que uneix.

A nosaltres, ni les muntanyes ens han separat, perquè Catalunya s'ha estès a banda i banda dels Pirineus, ni el mar ens ha dividit, perquè moltes terres germanes resten unides per aquesta mar Mediterrània. Nosaltres, doncs, som un poble que ha integrat cultures, persones i maneres de fer diferents.

Catalunya, si ho haguéssim de simplificar, és un gresol de cultures i de persones que han arribat de tot arreu, per trobar-s'hi com a casa seva. I això des de fa molts anys.

I per nosaltres aquest mar era tan català que, fins i tot, hi ha una frase molt coneguda de quan un almirall català s'enfrontà amb un de francès. L'almirall francès li diu: «El meu rei, per dominar aquest mar, construirà dos-cents vaixells», i l'almirall català, Roger de Llúria, li contesta: «Nosaltres no n'armarem tants; n'armarem només cent. Però quan en tinguem cent, ni un vaixell, i qui diu ni un vaixell diu ni un peix, no gosarà anar per aquest mar si no porta a la cua les quatre barres del meu senyor.» Aquesta afirmació vol dir que teníem la seguretat que, aquest mar, era el mar de la nostra comunicació, i que som fills de Roma i de la Mediterrània.

Naturalment, això va durar una època i prou. Tots els països, com les persones, com els pobles, tenen el seu creixement i poden tenir també la seva decadència.

L'antropologia és una ciència que compara realitats de radi curt, a fi i efecte de copsar comportaments humans universals. L'estudi dels Alland parla del món, tot transitant Catalunya. Les mancances de l'estudi esdevé un dels seus encerts, doncs no és el mateix ser, que ser retratats i, sobretot explicats a la comunitat científica internacional i al públic nord-americà, en especial. Que de vegades errin en les seves consideracions, fa explícit que conèixer els altres es una tasca difícil, dura, però necessària. Al capdavant, meritòria de la qual n'hem d'expressar una gratitud per partida doble, com a protagonistes i com a objecte d'estudi. Potser som un cas.

Josep Maria Ainaud de Lasarte, historiador